

El món islàmic

Antoni Segura i Mas

XP08/04118/01076

Universitat Oberta
de Catalunya

www.uoc.edu

Antoni Segura i Mas

Catedràtic d'Història Contemporània de la UB i codirector del Centre d'Estudis Internacionals (CEHI). És expert en història del món àrab, temàtica sobre la qual ha impartit diversos cursos i postgraus, ha publicat nombrosos llibres i articles, ha assessorat diverses exposicions com *L'Islam i Catalunya*. És col·laborador habitual de *l'Avui* i *El Punt*.

Primera edició: setembre 1999
© Fundació per a la Universitat Oberta de Catalunya
Av. Tibidabo, 39-43, 08035 Barcelona
Disseny: Manel Andreu
Producció editorial: ECSA
Il·lustracions: Arxiu ECSA, Kobal, Prisma
Cartografia: Infografia Digital Edició Multimèdia, S.L.
Il·lustració de la coberta: Mesquita de Djerba (Tunísia)
ISBN: 84-8429-059-5
Dipòsit legal: B-34.044-2008

Cap part d'aquesta publicació, incloent-hi el disseny general i de la coberta, no pot ser copiada, reproduïda, emmagatzemada o tramesa de cap manera ni per cap mitjà, tant si és elèctric, com químic, mecànic, òptic, de gravació, de fotocòpia, o per altres mètodes, sense l'autorització prèvia per escrit dels titulars del copyright.

Introducció

Aquesta assignatura de 4,5 crèdits pretén introduir l'estudiant en el món islàmic i en el seu context històric i polític actual. Es tracta d'aproximar-se al coneixement de la societat i la història d'uns països de què formen part els nostres veïns del sud més immediat, d'on prové gran part del contingent migratori que es dirigeix cap a Europa.

Així doncs, ens ocuparem del món islàmic i de l'islam al món i principalment dels països àrabs i de la seva història més immediata (colonialisme, descolonització i independència). No deixarem, però, d'analitzar aspectes fonamentals com ara la religió i la cultura, que han configurat els trets essencials dels països àrabs i musulmans al llarg de la història. També dedicarem una especial atenció a les diferents formes polítiques resultants de l'expansió de l'Islam: els califats omeia i abbàsida; l'Imperi Otomà; i l'ascens de l'arabisme i l'islamisme en els estats islàmics contemporanis. Finalment analitzarem la situació actual dels països àrabs i musulmans i llurs problemes particulars: les conseqüències de la descolonització; la importància econòmica del comerç petroler; la qüestió kurda; i l'aparició de l'Estat d'Israel.

L'assignatura s'estructura en cinc mòduls de contingut desigual en extensió, cronologia i abast geogràfic, que recullen, això no obstant, les diverses peculiaritats del món islàmic per tal de copsar-lo en la seva globalitat i entendre'n l'evolució.

Objectius

Es pretén oferir a l'estudiant coneixements bàsics que li serveixin de referència per a entendre l'origen, el context i el desenvolupament del món islàmic:

1. Diferenciar clarament àrab i musulmà i islam i Islam, conceptes fonamentals per a la comprensió de l'assignatura. Conèixer bé les diferències —ètniques i religioses— i les similituds —geogràfiques i històriques— existents en la societat islàmica i també llur influència.
2. Seguir el curs dels esdeveniments que van propiciar l'encimbellament de la religió predicada per Mahoma i la formació dels ens polítics califals mitjançant l'expansió bèl·lica. Observar la repercussió d'aquest fet històric en la idea d'unitat del món islàmic.
3. Comprendre les raons de la fragmentació de les nacions islàmiques al començament de l'edat moderna i la reunificació política i religiosa —incompleta— amb l'Imperi Otomà. Tenir molt en compte el paper del colonialisme en el desenvolupament de les nacions islàmiques actuals.
4. Prendre en consideració els precedents històrics per a valorar correctament la situació actual de les diferents regions del món islàmic. Constatar la importància dels moviments panarabistes i islamistes en l'Islam actual, fent especial esment dels líders destacats. Escatir l'impacte del naixement de l'Estat d'Israel i de la Lliga Àrab en la concepció d'unitat islàmica. Observar també els conflictes esdevinguts entre diverses nacions musulmanes.
5. Conèixer l'estat de l'economia i la demografia en el món àrab. Entendre les causes i conseqüències dels moviments migratoris cap a les ciutats i cap a l'estranger.

Continguts

Mòdul didàctic 1

El món araboislàmic

Antoni Segura i Mas

1. El món islàmic
2. El món àrab. La Lliga Àrab
3. Les regions del món àrab. La població
4. El musulmans al món

Mòdul didàctic 2

L'islam

Antoni Segura i Mas

1. Predicació i vida del Profeta a l'Aràbia preislàmica. L'Alcorà
2. El dogma i els cinc pilars de l'islam. Política i religió: la llei islàmica
3. Sunnites i xiïtes. Les escoles jurídiques. Les confraries
4. L'expansió de l'islam

Mòdul didàctic 3

L'Imperi Otomà i el colonialisme

Antoni Segura i Mas

1. L'Imperi Otomà
2. La colonització europea
3. Les independències i el llegat colonial al món àrab

Mòdul didàctic 4

El món araboislàmic actual I

Antoni Segura i Mas

1. El Pròxim Orient (I): el Creixent Fèrtil
2. La conca del Nil
3. L'Orient Mitjà

Mòdul didàctic 5

El món araboislàmic actual II

Antoni Segura i Mas

1. El Pròxim Orient (II): la península Aràbiga
2. El Magrib. La Unió del Magrib Àrab

Bibliografia

Bibliografia bàsica

Balta, P. (1993). *El Islam*. Barcelona: Salvat, 1996.

López García, B. (1997). *El mundo árabo-islámico contemporáneo. Una historia política*. Madrid: Síntesis.

Martín Muñoz, G.; Valle Simón, B.; López Plaza, M.Á. (1996). *El Islam y el Mundo Árabe. Guía didáctica para profesores y formadores*. Madrid: Agencia Española de Cooperación Internacional.

Segura i Mas, A. (1994). *El Magreb del colonialismo al islamismo*. Barcelona: Publicacions Universitat de Barcelona.

Segura i Mas, A. (1997). *El Món Àrab actual*. Barcelona: Eumo/Universitat de Girona.

Bibliografia complementària

Boustani, R.; Fargues, Ph. (1990). *Atlas du Monde Arabe. Géopolitique et société*. París: Bordas.

Lemarchand, Ph. (ed.) (1993). *Atlas géopolitique du Moyen-Orient et du Monde Arabe*. Bruxelles: Complexe.

Filmografia

Lawrence of Arabia

Producció: Sam Spiegel, per a la Columbia (Gran Bretanya-EUA, 1962). Director: David Lean. Guió: Robert Bolt, segons textos de Thomas Edward Lawrence. Intèrprets: Peter O'Toole (T.E. Lawrence), Alec Guinness (príncep Fatal), Anthony Quinn (Auda Avb Tabi), Omar Sharif (Alí). Color - 222 min.

Biografia idealitzada del famós coronel T.E. Lawrence —arqueòleg, diplomàtic i enigmàtic militar anglès— que, durant la Primera Guerra Mundial, va ajudar la federació de tribus àrabs de l'Orient Mitjà a enfrontar-se amb l'ocupació turca i defensar-se dels interessos occidentals. Obra cabdal del cinema britànic i del mestre David Lean, va ser reconstruïda l'any 1989.

La Battaglia di Algeri

Producció: Igor Films / Casbah (Itàlia-Algèria, 1966). Director: Gillo Pontecorvo. Guió: Franco Solinas i Gillo Pontecorvo. Intèrprets: Yacef Saadi (Kader Saadi), Jean Martin (coronel Philip Mathieu), Brahmin Haggai (Alí La Pointe), Fawzia El Kader (Halima). Blanc i negre - 121 min.

Notable reconstrucció històrica d'un episodi fonamental de la guerra d'Algèria, en la seva lluita per la independència política (1962). La pel·lícula recreà, amb realisme i bastant objectivitat, l'acció policíaca de l'exèrcit francès durant l'anomenada batalla d'Alger. Amb un estil molt proper al gènere documental, és un film precursor del cinema polític dels anys setanta.

L'Attentat

(França-Itàlia, 1972). Director: Yves Boisset. Guió: Jorge Semprún. Intèrprets: Gian Maria Volonté (Sadiel-Ben Barka), Jean-Louis Trintignant (Darien), Michel Piccoli (Kassar-Oufkir), Jean Seberg. Color - 115 min.

Una altra sòbria pel·lícula política que va denunciar el famós afer Ben Barka, cas que fou oficialment arxivat. Encara que té un bon pols narratiu, el guió —potser massa novel·lesc— se centra en el drama ideològic personal dels protagonistes. El film va ser construït com un documental històric. El seu realitzador, Yves Boisset, era un conegut crític cinematogràfic.

Mohammad, Messenger of God

(Gran Bretanya-Kuwait, 1976). Director: Moustapha Akkad. Guió: Moustapha Akkad. Intèrprets: Anthony Quinn, Irene Papas, Michael Ansara, Johnny Sekka. Color - 174 min.

Biografia novel·lada del llegendari Mahoma i exposició dels inicis de la religió musulmana. Aquesta acurada superproducció va ser produïda per a la difusió de l'islam i aconseguir cert èxit internacional. El seu realitzador, Moustapha Akkad, s'introduí dins el cinema occidental.

Omar Mukhtar, the Lion of the Desert

(Gran Bretanya-Líbia, 1981). Director: Moustapha Akkad. Intèrprets: Anthony Quinn (Omar el-Mokhtar), Rod Steiger (Benito Mussolini), Oliver Reed, John Guilgud- Color - 155 min.

El mateix realitzador de *Mohammad, Messenger of God*, va retornar a un tema històric proàrab. L'acció es desenvolupa l'any 1931, durant la invasió italiana a Líbia i l'enfonsament amb el líder de la guerrilla, Omar el-Mokhtar. Pel·lícula-riu, dins l'estil del cinema espectacular de David Lean, molt ben ambientada i interpretada.

Yol

(Turquia-Suïssa, 1982). Director: Yilmaz Güney. Guió: Yilmaz Güney. Intèrprets: Tarik Akan, Serif Sezer, Halil Ergün, Meral Orhonsoy. Color - 106 min.

Famosa pel·lícula, premiada al Festival de Canes, que va ser dirigida des de la presó. Relata els avatars d'uns presidaris que gaudeixen d'un permís. Film de denúncia, amb seqüències no gaire ben planificades, que constitueix un document històric sobre la vida quotidiana turca sota la dictadura. Fou la revelació a Occident del seu realitzador, Yilmaz Güney, avui traspasat.

Halfaouine

Producció: Cinetelefilm (Tunísia-França, 1990). Director: Férid Boughedir. Guió: Férid Boughedir. Intèrprets: Salim Boughedir (Noura), Mustafa Adouani (Azzuz), R.B. Abdallah (La Jamila), Muhammad Drussi (Salih). Color - 105 min.

Relata la peculiar iniciació sexual d'un noi de dotze anys que acompanya la seva mare als banys col·lectius. Amb estil documental, incideix en l'exotisme i la sensualitat, alhora que reflecteix certes mentalitats i certs costums tunisencs. Aquesta òpera prima va revelar un nou realitzador de Tunísia.

À travers des oliviers

(Iran, 1994). Director: Abbas Kiarostami. Guió: Abbas Kiarostami. Intèrprets: Hussein Rezai, Muhammad Ali Keshavarz, Farhad Kheradmand, Zarifeh Shiva, Tahered Ladania. Color - 103 min.

Narra les desventures d'un equip de rodatge que arriba a un poble del nord de l'Iran per rodar una pel·lícula amb el títol *I la vida continua*. La regió ha estat devastada per un terratrèmol. Impressionant film del mestre del cinema iranià, Abbas Kiarostami, que reflecteix els costums i les mentalitats populars del seu país.

Un été à la Goulette

Producció: Marsa Films / Cines (Tunísia-França, 1996). Director: Férid Boughedir. Guió: Férid Boughedir. Intèrprets: Gamil Ratib (Hadj Beji), Mustapha Adouani (Youssef), Ivo Salerno (Giuseppe), Ahmed Hedhili (Wassila), Claudia Cardinale. Color - 100 min.

Nova pel·lícula de l'autor d'*Halfaouine*. Relata la vida quotidiana d'una petita comunitat social de la Goulette, molt poc abans d'esclatar la guerra dels Sis Dies (juny 1967). Reflecteix també els costums d'un poble i les mentalitats de diverses persones que conviuen — jueus, àrabs i italians — sense problemes a Tunísia. Un altre document etnogràfic i històric del cineasta nadiu Férid Boughedir.

Ta'm e guilas

Producció: Ciby 2000 (Iran, 1997). Director: Abbas Kiarostami. Guió: Abbas Kiarostami. Intèrprets: Homayoun Ershadi (Badii, el suïcida), Abdulhussein Bagheri (el drapaire), Afshin Bakhtiari (el soldat), Hussein Nouri (el seminarista), Ali Moradi (el dessecador). Color - 98 min.

Una altra magistral pel·lícula del prestigiós Abbas Kiarostami, guanyadora del gran premi del Festival de Canes del 1997. Es tracta d'una faula poètica que ofereix una reflexió sobre la condició humana a través de la tragèdia íntima d'un home que decideix suïcidar-se. Amb enorme sobrietat i lirisme fa una crítica de la societat iraniana postrevolucionària.

Ayneh / Le miroir

(Iran, 1997). Director: Yafar Panahi. Guió: Yafar Panahi. Intèrprets: Mina Muhammad Jani (Mina), Kazem Mochdehi, M. Chirzad, T. Samadpur, N. Omumi. Color - 93 min.

Segon llargmetratge del cineasta iranià Yafar Panahi (*El globo blanco*), deixeble del mestre Abbas Kiarostami. Narra una senzilla història quotidiana a Teheran, protagonitzada per una nena de deu anys que es perd a la gran ciutat. Obra cabdal del nou cinema del seu país, explicita molt bé els costums i l'evolució de l'Iran actual, i presenta també la condició de la dona.

La pomme

Producció: Majmalbaf (Iran, 1998). Directora: Samira Majmalbaf. Guió: Mohsen Majmalbaf. Intèrprets: Massumeh Naderi, Zarha Naderi, Ghorbanali Naderi, Zahara Saghrisaz. Color - 85 min.

Aquest film està realitzat per una noia de divuit anys, filla del director i guionista Mohsen Majmalbaf. Premiada al Festival de Canes del 1998, Samira Majmalbaf capta amb la seva càmera la vida quotidiana d'un barri humil de Teheran i fa una denúncia sobre un fet real: el segrest de dues filles petites per part del seu pare, que segueix una vella tradició iraniana "Una jove és com una flor: si li toca el sol, es pansirà". Quelcom ha canviat a aquell país.